

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 4.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.4.14>

УДК 351: 347.4

Д. В. Гринь,

аспірант кафедри публічної політики, Навчально-науковий інститут

«Інститут державного управління» Харківського національного

університету імені В.Н. Каразіна, м. Харків

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1687-6923>

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ЗАХИСТУ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ОСІБ

D. Gryn,

Postgraduate student of the Department of Public Policy, Educational and

Scientific Institute “Institute of Public Administration” of Kharkiv

National University named after V.N. Karazin, Kharkiv

EUROPEAN PRACTICE OF PROTECTING THE HONOR, DIGNITY AND BUSINESS REPUTATION OF PUBLIC PERSONS

Необхідність узагальнення чинного законодавства інших країн, а також практики Європейського суду з прав людини відносно захисту честі, гідності та ділової репутації публічних осіб виникає у світлі існування проблематики у механізмі захисту таких прав у публічних осіб в Україні, а саме – фактична відсутність такого механізму відносно публічної особи. Оскільки у країнах Європи зазначені відносини достатньо врегульовані, а

судова практика Європейського суду неоднорідна, такий аналіз необхідний з метою розробки ефективного механізму захисту особистих немайнових прав публічних осіб в Україні.

У статті розглянуто законодавче закріплення захисту публічних осіб у країнах Європи та існуючу практику Європейського суду з прав людини у справах про захист честі, гідності та ділової репутації публічних осіб.

Акцентовується увага на тому, що публічна особа є специфічним суб'єктом захисту особистих немайнових прав відносно якого діють певні обмеження задля розвитку демократичних відносин у суспільстві. Наявність прогалін у такому механізмі захисту викликає потенційну можливість зловживання такими обмеженнями з боку інших публічних осіб, засобів масової інформації тощо.

The need to study the European practice regarding the protection of honor, dignity and business reputation of public persons is due to the rapidly growing influence of mass media among the population and the speed of information dissemination. The mention of a public figure in the media space almost always causes criticism, this state of affairs is characteristic of a democratic society. Due to the continuous flow of information, the public doesn't have the opportunity to reliably study each publication separately, and such "information products" are perceived by society as a reliable fact. Under such circumstances, when discussing socially important issues, mass media, public figures and active Internet users allow in their publications regarding the activities of other public figures quite harsh statements that violate the right to respect for honor, dignity and business reputation. It was in order to indicate the limits of such criticism that it became necessary to investigate the topic indicated in the title of the article.

These results are consistent with fact that a public person must have a mechanism to protect his personal non-property rights what a developed democratic society requires.

This paper focused on investigated that a public person has limited rights to protect his honor, dignity and business reputation, but a public person cannot be deprived of the protection of such a right.

The major task of this study is to provide understanding and researching the scope of personal non-property rights of a public person.

The purpose of this paper is to give establishment of principles thanks to which disputes are resolved in cases of protection of honor, dignity and business reputation of public persons.

The present study analyzes practice of European countries in cases of protection of honor, dignity and business reputation of public persons as well as legal regulation of such relations.

Separately, it should be noted that with a high level of democracy in some countries of the world, a public figure is a separate subject of legal relations. The designation of a public person as a separate subject of legal relations allows for the regulation of social relations between public persons, between public persons and mass media, in order to prevent the violation of personal non-property rights of public persons.

Recommendations on improving the system of protection of such rights in relation to public persons in Ukraine have been developed.

One of the promising aspects is investigation of compliance with the rights to honor, dignity and business reputation of public figures in the media space.

Ключові слова: захист честі, гідності та ділової репутації публічних осіб, національне законодавство європейських держав, судова практика, Європейський суд з прав людини.

Keywords: honor, dignity and business reputation protection of public persons, national legislation of European states, responsibility, European Court of Human Rights.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Завдяки активному використанню соціальних мереж, відео-платформ і загалом мережі Інтернет як засобами масової інформації, публічними особами так і суспільством загалом, швидкість розповсюдження інформації істотно збільшилась. Громадяни дедалі більше отримують відомості про політику та політиків, соціально важливі питання звертаючись до соціальних мереж.

Завдяки безперервному інформаційному потоку у громадськості відсутня можливість достовірно вивчити кожную публікацію окремо, та такі «інформаційні продукти» сприймаються суспільством як достовірний факт. За такими обставинами обговорюючи суспільно важливі питання засоби масової інформації, публічні особи та активні користувачі мережі інтернет дозволяють у своїх публікаціях відносно діяльності інших публічних осіб доволі різкі вислови, які порушують право на повагу до честі, гідності та ділової репутації.

Разом з цим сфера відповідальності за порушення особистих немайнових прав публічних осіб залишається нерегульованою, отже доцільним буде дослідити врегулювання цього питання у Європейських країнах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питанням відповідальності за розповсюдження недостовірної інформації у тому числі і відносно публічних осіб у міжнародному законодавстві розглядали такі науковці як А. Є. Романова, П. В. Чернявський, І. О. Соколова. Необхідно зазначити, що науковий внесок у вищезазначеній темі зробили такі науковці як Р. Стефанчук, Д. Луспеник, П. Каблак, М. Малеина та інші. Науковці О. Бандурка, В. Осадчий, П. Михайленко, В. Тацій, П. Рабінович, В. Сташис, та інші дослідили питання

захисту честі, гідності та ділової репутації як у національному так і в міжнародному законодавстві.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Ціллю статті є узагальнення Європейського досвіду з метою визначення принципів завдяки яким вирішуються справи про захист честі, гідності та ділової репутації публічних осіб. Встановити обсяг прав публічної особи на повагу до її честі, гідності та ділової репутації. Розробити рекомендації щодо вдосконалення українського законодавства на основі досліджених матеріалів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Останні роки у деяких країнах (Велика Британія, Ірландія, Боснія і Герцеговина, Естонія, Грузія, Україна) спостерігається скасування кримінальних санкцій за порушення права на повагу до честі, гідності та ділової репутації, оскільки Європейський суд з прав людини дедалі частіше доходить висновку, що кримінальна відповідальність за порушення такого роду обмежує свободу слова.

Аналізуючи питання захисту честі, гідності та ділової репутації необхідно зазначити, що у багатьох країнах світу чинним законодавством закріплено окреме поняття «дифамація» та норми, які регулюють питання таких відносин. Загальне поняття «дифамація» у країнах світу охоплює публічне розповсюдження дійсних або вигаданих відомостей, поширення яких принижують честь, гідність та ділову репутацію тієї чи іншої особи. Необхідно зазначити, що інколи термін дифамація вживається науковцями як тотожній терміну наклеп.

Чинне законодавство країн світу передбачає як цивільно-правову так і кримінальну (Австрія, Бельгія, Італія, Польща, Португалія, Хорватія, Чехія та інші) відповідальність за поширення недостовірної інформації. Отже, кожна країна окремо регулює вищезазначені відносини виходячи з необхідності регулювання таких суспільних відносин.

Доречно буде зазначити ті країни, в яких на законодавчому рівні закріплена відповідальність за розповсюдження інформації, яка порушує право на повагу до честі, гідності та ділової репутації відносно публічної особи. Розглянемо на прикладі Німеччини, Норвегії, Франції та Швеції.

У Німеччині кримінальний кодекс закріплює спеціальний суб'єкт право на повагу до честі, гідності та ділової репутації якого було порушено, таким суб'єктом є громадський чи політичний діяч. [21]

Тобто, якщо інформація розповсюджена публічно, на зустрічі або за допомогою друкованих матеріалів і така інформація націлена на образу публічної особи у суспільному житті або суттєво ускладнює політичну або суспільну діяльність публічної особи, покаранням може стати ув'язнення від трьох місяців до п'яти років.

У Норвегії публічні особи мають можливість порушити кримінальну справу з метою захисту свого права на повагу до честі, гідності та ділової репутації, оскільки Кримінальний кодекс передбачає захист репутації державних інститутів. У тому випадку, якщо ціль розповсюдженої інформації була завдати шкоди репутації влади, відповідальність може настати навіть за «необережне висловлювання».

Відповідальність за публічне порушення права на повагу до честі, гідності та ділової репутації може настати у вигляді позбавлення волі строком до двох років, або штрафом від 1000 до 2000 євро. Якщо така інформація була розповсюджена у засобах масової інформації штраф може сягати понад 500 євро або позбавлення волі строком від 6 місяців до трьох років. [22]

Законодавство Франції не відокремлює публічних осіб, але окремою нормою зазначається, що громадянин Франції відносно якого було поширено неправдиву інформацію у засобах масової інформації відносно нього, як кандидата на виборах має право вимагати від держави видалення такої інформації.

Відповідальність за порушення права на повагу до честі, гідності та ділової репутації може сягати 45 тисяч євро штрафу або покаранням у вигляді позбавлення волі строком до 5 років. [24]

Кримінальний кодекс Швеції зазначає окремим суб'єктом захисту права на повагу до честі, гідності та ділової репутації главу держави або представника держави. Зазначається, що особа, яка називає іншу особу злочинцем, веде спосіб життя вартий осуду або переслідує мету викликати до особи, відносно якої розповсюджено інформацію, зневагу, може бути притягнута до відповідальності та позбавлена волі строком до двох років або штрафом. [23]

Отже, практика закріплення на державному рівні механізму захисту честі, гідності та ділової репутації публічної особи присутня у країнах світу. Кожна окрема країна має право регулювати такі відносини самостійно за наявності потреби.

У випадку, якщо національне законодавство тієї чи іншої країни не задовольняє потреби особи у захисті її прав, кінцевою інстанцією задля вирішення таких питань є Європейський суд з прав людини. Доречним буде проаналізувати категорії справ про захист честі, гідності та ділової репутації публічних осіб, які були розглянуті Європейським судом з прав людини та які становлять прецедентну практику для розгляду справ вищезазначеної категорії.

Європейський суд з прав людини має напрацьовані висновки, завдяки яким вирішуються справи про захист честі, гідності та ділової репутації публічних осіб, а саме:

1. Наявність у державі плюралізму та всебічного світогляду, задля свого розвитку та самореалізації окремих членів суспільства повинно дотримуватись свободи вираження поглядів, навіть коли інформація завдає шкоду, шокує чи хвилює. [1,2]

2. Приватна особа, невідома для громадськості, може вимагати особливого захисту свого права на приватне життя, в той час як публічних осіб така норма не стосується. [17]

3. Межа допустимої критики відносно публічної особи є ширшою, оскільки слова та вчинки публічної особи будуть об'єктом пильної уваги з боку суспільства, а тому публічна особа повинна виявляти більшу толерантність відносно таких обговорень. [14]

4. Публічні особи підлягають ретельному громадському контролю і потенційно можуть зазнати жорсткої критики, яка може мати негативний вплив на його честь і репутацію. [13]

5. Публічна особа неминуче і свідомо відкривається для прискіпливого аналізу кожного свого слова та вчинку як з боку журналістів, так і громадського загалом. [16]

6. Втручання у права публічних осіб повинно бути пропорційним легітимним цілям, що переслідуються за наявності причин для виправдання такого втручання і якщо такі причини необхідні. [3]

7. Свобода вираження поглядів при виступі політиків один відносно одного або питань, які становлять суспільний інтерес. [3]

8. Публічна особа, яка зазначає, що її права на повагу до її честі, гідності та ділової репутації порушено, повинен сам дотримуватися поведінки, яка сумісна з демократичними принципами. [14]

Задля розкриття сутності таких висновків, необхідно прокоментувати вищезазначене.

Що стосується умовно першого висновку стосовно свободи вираження поглядів, необхідно зауважити, що неможливо перебільшити значення засобів масової інформації у праві громадськості на отримання інформації яка стосується політичного життя чи суспільно важливих питань.

Дійсно, засоби масової інформації у демократичному суспільстві повинні мати та мають розширені права відносно публічних осіб та політично важливих явищ. Преса навіть має можливість вдаватись до

перебільшення чи провокацій, якщо така поведінка необхідна для висвітлення необхідної достовірної інформації.

Разом з цим, Європейський суд з прав людини зазначає, що засоби масової інформації не повинні переходити межі, які стосуються захисту честі, гідності та ділової репутації осіб. [1]

Необхідність надання журналістам ширших прав, використання та доведення до свідомості суспільства інформації, яка викликає обурення чи образи серед частини населення або всього населення, та можливість вдаватися навіть до провокацій є оправданою у демократичному суспільстві, це неодноразово підтверджується висновками Європейського суду з прав людини [10]. Журналістська діяльність вкрай важлива для контролю за дотриманням прав людини у суспільстві, висвітлення найголовніших тем, усесторонній розгляд найважливіших питань і забезпечення громадян правом на отримання інформації стосовно значущих питань.

Другим зазначеним нами висновком про те, що публічна особа не має виключного права на захист своєї честі, гідності та ділової репутації, стає зрозумілим, що публічна особа та приватна особа мають право на повагу до честі, гідності та ділової репутації, але у різному обсязі. Таким чином європейська практика відокремлює справи про захист честі, гідності та ділової репутації публічних осіб, через наявність у справі публічної особи, як фігуранта справи. Це дозволяє нам розкрити сутність наступних висновків.

У третьому висновку, який стосується меж допустимої критики, треба почати з того, що слова та вчинки публічної особи будуть об'єктом пильної уваги з боку суспільства, а тому публічна особа повинна виявляти більшу толерантність відносно таких обговорень.

Наголосимо, що у демократичному суспільстві, висловлювання які стосуються діяльності публічної особи неможна піддавати цензурі, однак не можна плутати обговорення результатів діяльності або бездіяльності публічної особи з відвертою образою або висловлення які не стосуються результатів діяльності публічної особи.

Як свідчить національна судова практика, якщо обговорення діяльності публічної особи містить не критику, а відверті образи по відношенню до публічної особи, то такі вислови найчастіше відносять до оціночних суджень конкретної особи відносно публічного діяча.

Але, необхідність публічним особам корегувати свої висловлювання відносно інших публічних осіб не вдаючись до нецензурної лексики, як зазначає Європейський суд з прав людини: публічна особа неминуче та свідомо йде на те, щоб усі його слова та вчинки були об'єктом пильної уваги суспільства. А отже, кожен раз, коли публічна особа вдається до нецензурної лексики задля вираження своїх поглядів це робиться свідомо.

Виключення можуть становити інтерв'ю чи політичне ток-шоу, деякі висловлювання можуть бути «спонтанними», «необміркованими», але навіть за таких обставин публічна особа повинна розуміти ступінь своїх обов'язків відносно такого виступу, оскільки публічні особи є деяким «мірилом» у суспільстві та повинні надавати приклад своєю діяльністю та культурою мовлення.

Поряд з цим необхідно зазначити, що засоби масової інформації не повинні і не можуть нести відповідальність за слова сказані публічною особою у інтерв'ю, або при відтворенні висловлювань останньої, така відповідальність повинна лягати безпосередньо на публічну особу, яка повинна у свої висловлюваннях дотримуватись відповідної етики. Оскільки, якщо відповідальність покласти цілком на засоби масової інформації це буде заважати сприянню обговоренню питань суспільного значення. [4]

Дійсно, публічна особа повинна бути готова до публічного обговорення своєї діяльності, але наряду з цим виникає прогалина, яка надає іншим учасникам обговорення порушувати права публічної особи на захист честі, гідності та ділової репутації.

У четвертому висновку йдеться про громадський контроль відносно діяльності публічних осіб, який може негативно впливати на репутацію

публічної особи. Треба зауважити, що в даному випадку мова йде про інтерес до діяльності публічних осіб з боку суспільства.

Європейський суд з прав людини зазначає, що держави, у яких дозволено транслювати суспільно необхідні події, непрямо визнають, що такі події відкриті для критичного погляду громадськості. Задля ефективного, об'єктивного інформування громадськості стосовно суспільно-значущих явищ або поведінки публічних осіб, підвищення рівня обізнаності населення може бути дотримано шляхом повної та відкритої взаємодії публічного простору із засобами масової інформації. Такі відкриті відносини необхідно регулювати, оскільки тенденція піддавати публічних осіб необмеженій критиці призводить до явної необхідності у захисті від дифамації таких осіб. [10]

Нами вже зазначено, що дії публічних осіб є об'єктом постійного спостереження, більш того такі особи повинні бути відкритими для критики, але до критики не можна віднести заяви про скоєння злочину або протиправного діяння публічною особою у інформаційному просторі без відповідного судового рішення. [13] Однак із розглянутої судової практики нам вже відомо, що національні суди прийшли до висновку, що інформування населення стосовно перебігу тієї чи іншої справи за участю публічної особи є допустимим і не порушує прав останніх, що призводить до негативного формування у суспільстві ставлення до всіх публічних осіб без виключення.

П'ятий висновок стосовно розуміння публічної особи її відкритості для прискіпливого аналізу кожного свого слова та вчинку як з боку журналістів, так і громадського загалом поступово витікає з попередніх висновків. І покладає відповідальність за свої вчинки та слова безпосередньо на публічну особу. Тому публічна особа повинна розуміти, що кожне слово та дія буде обговорюватись суспільством та засобами масової інформації.

У судовій практиці існують випадки, коли одного лише формулювання характеристики відносно публічної особи на ґрунті висловлення публічної

особи достатньо, щоб суспільство зробило відповідні негативні висновки, а доказати факт того, що така інформація була розповсюджена зі злим умислом або неможливо або займає тривалий час.

Таке ставлення до публічних осіб знижує кількість людей, які займаються публічною діяльністю, знижує повагу з боку суспільства до інституту публічної особи загалом, публічній особі виправдати своє ім'я вкрай важко. Через те, що такий принцип використовується з перебільшенням як з боку публічних осіб, так і з боку інших учасників справи, публічні особи фактично позбавляються можливості скористатись своїм правом на захист честі, гідності та ділової репутації.

З іншого боку введення цензури відносно діяльності публічних осіб призведе до того, що прагнення авторів засобів масової інформації започаткувати публічну дискусію будуть знехтувані, що обмежить свободу вираження поглядів, а буде враховувати тільки інтереси публічної особи - чого не можна допустити у демократичному суспільстві.

Отже, такий висновок вкотре підтверджує необхідність врегулювати відносини публічних осіб між собою, задля того, щоб публічні особи більш уважніше ставилися до висловлювань якими вони користуються у своїй діяльності.

Шостий, умовний висновок про пропорційність втручання у права публічних осіб, регулює відносини, коли розповсюджена інформація стосується здебільш приватного життя публічної особи.

Європейський суд з прав людини передбачає таку можливість, якщо втручання необхідне для висвітлення політично та соціально значущих питань. Такий принцип є обґрунтованим, дає право висвітлити інформацію, але не надає права доводити таку інформацію відносно публічної особи до відома суспільства у непристойній формі. [3]

Звісно при наявності сучасних технологій та існуванні соціальних мереж публічна особа не має тотальної захищеності свого права на приватне життя, що межує з правом на повагу до честі, гідності та ділової репутації,

оскільки висновки, які зроблені суспільством не поділяють на висновки відносно приватного життя та висновки стосовно діяльності публічної особи. Загалом це негативні наслідки обговорення приватного життя публічної особи.

Свобода вираження поглядів при виступі політиків один відносно одного або питань, які становлять суспільний інтерес є сьомим умовним висновком по справах захисту честі, гідності та ділової репутації.

Суд наголошує, що відносно публічних осіб є надзвичайно важливим гарантування свободи вираження поглядів таким особам, а також пропорційність ступеню участі у публічній дискусії до толерантності стосовно критики такої особи [6].

Ні в якому разі неможна піддавати цензурі або встановлювати заборону висловлюватись публічним особам, оскільки такі висловлювання здебільшого є результатом діяльності публічної особи.

Не викликає сумнівів, що вільна політична дискусія є важливою складовою демократичного суспільства. Наряду з цим у контексті політичної дискусії, повинні бути серйозні підстави для виправдання обмежень у свободі вираження поглядів, оскільки таке обмеження може негативно вплинути на повагу до свободи вираження поглядів у такій державі. [7]

Але, прямо не зазначається що при такій свободі політичної дискусії може використовуватись будь-яка форма подання інформації, що позначає необхідність у регулюванні таких відносин з боку держави.

Останнім умовним висновком є зазначення Європейським судом з прав людини, необхідність дотримання публічною особою поведінки, яка сумісна з демократичними принципами, якщо така особа зазначає, що її права на повагу до її честі, гідності та ділової репутації порушено.

Таке формулювання дає змогу визначити, що все ж таки у публічної особи є обов'язки щодо дотримання норм етичної поведінки відносно інших публічних осіб, якщо така публічна особа розраховує на захист своєї честі, гідності та ділової репутації.

Такими висновками оперує Європейський суд з прав людини при розгляді справ зазначеної тематики. З кожним висновком неможливо не погодитись, всі вони відповідають розвитку демократичного суспільства і є фундаментальними основами.

Разом з цим Європейський суд з прав людини неодноразово зазначає, що може виникнути необхідність захисту публічних осіб від агресивних, образливих чи дискредитуючих нападів, які розраховані на те, щоб чинити на них вплив при виконанні ними своїх обов'язків і підірвати довіру громадськості до них і до посади, яку вони обіймають. [18]

Поряд з цим, Конвенція з прав людини дає можливість і публічній особі захистити свої порушені права, попри зазначені обмеження.

З огляду на останнє у Європейській конвенції з прав людини зазначається, що свобода вираження поглядів може обмежуватись і пов'язано це з обов'язками і відповідальністю, і таке обмеження є також необхідним у демократичному суспільстві зокрема для захисту моралі та репутації осіб або для підтримання авторитету. [4]

Такими висновками керуються і національні суди і Європейський суд з прав людини при вирішенні питання захисту честі, гідності та ділової репутації публічної особи у кожному окремому випадку. Це дає нам можливість зазначити, що дійсно права публічної особи на захист своєї честі, гідності та ділової репутації дещо вужчі, але публічна особа не може бути позбавлена права на захист своїх немайнових прав.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Узагальнено європейський досвід захисту честі, гідності та ділової репутації публічних осіб, завдяки чому визначено принципи, якими керуються при вирішенні вищезазначеної категорії справ у європейських країнах. Такими принципами запроваджено, що особисті немайнові права публічної особи не можуть бути нівельовані та повинні бути врегульовані

національним законодавством, а публічна особа не може бути позбавлена захисту особистих немайнових прав.

Встановлено, що обсяг прав публічної особи на захист честі, гідності та ділової репутації у демократичному суспільстві обмежено, але не виключено.

Важливо зауважити, що такі відносини коливаються між захистом особистих немайнових прав публічної особи та правом на свободу вираження поглядів іншої публічної особи, засобів масової інформації та правом на отримання інформації суспільством.

На основі європейського досвіду рекомендується імплементувати в українське законодавство наступні зміни:

- ухвалення «Етичного кодексу публічних осіб» з метою зазначення загальних правил етичної поведінки публічної особи відносно іншої публічної особи;

- внесення змін до статей Закону України «Про телебачення та радіомовлення», які зазначають процедуру права на відповідь стосовно публічної особи, задля надання можливості публічній особі скористатися своїм правом на відповідь; прийняття статей про регулюванні відносин між публічними особами та засобами масової інформації;

- внесення змін до Закону України «Про інформацію» з метою надання публічній особі змоги скористатися правом на відшкодування моральної шкоди;

- внесення змін до Цивільного Кодексу України шляхом закріплення поняття «дифамація», «образ», «образливе висловлювання»;

- внесення змін до Цивільного Кодексу України шляхом закріплення механізму відповідальності за «образливі висловлювання» відносно публічних осіб шляхом зазначення публічної особи окремим суб'єктом правовідносин.

Сучасні реалії прогнозують подальше активне використання громадськістю соціальних мереж, які становлять майданчик для активного обговорення нагальних соціальних питань та політичних новин. Напрямом

подальших досліджень буде вивчення досвіду України та світу щодо врегулювання дифамаційних питань стосовно публічних осіб у медіапросторі.

Література

1. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Ляшко проти України» URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-125880> (дата звернення грудень 2022).
2. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Карпюк та інші проти України» URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-192476> (дата звернення грудень 2022).
3. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Газета Україна-Центр проти України» URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-171836> (дата звернення грудень 2022).
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Рада Європи від 04.11.1950 року, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення грудень року).
5. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Райганіс проти Латвії» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_175#Text (дата звернення грудень 2022).
6. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Єрусалим проти Австрії» URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-125186> (дата звернення грудень 2022).
7. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Хендісайд проти Сполученого Королівства» URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57499> (дата звернення грудень 2022).
8. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Фельдек проти Словаччини» URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-59588> (дата звернення грудень 2022).
9. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Брумареску проти Румунії» URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-90014> (дата звернення грудень 2022).

10. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Прагер і Обершлік проти Австрії» URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57926> (дата звернення грудень 2022).

11. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Перна проти Італії» URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-127361> (дата звернення грудень 2022).

12. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Сандей Таймс проти Сполученого Королівства» URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57708> (дата звернення грудень 2022).

13. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Принцеса фон Ганновер проти Німеччини» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_324#Text (дата звернення грудень 2022).

14. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Торгер Торгейрсон проти Ісландії» URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57795> (дата звернення грудень 2022).

15. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Обсервер і Гардіан проти Сполученого Королівства» URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57705> (дата звернення грудень 2022).

16. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Лінгенс проти Австрії» URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57523> (дата звернення грудень 2022).

17. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Аксель Спрінгер проти Німеччини» URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-109034> (дата звернення грудень 2022).

18. Рішення Європейського суду з прав людини, Справа «Яновський проти Польщі» URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-58909> (дата звернення грудень 2022).

19. А. Є. Романова, П. В. Чернявський, І. О. Соколова «Відповідальність за наклеп (дифамацію) в Україні та країнах світу» / Актуальні проблеми держави і права, 2021 р., № 90 URL: <https://doi.org/10.32837/apdp.v0i90.3219> (дата звернення грудень 2022).

20. Н. І. Скорописова «Визначення поняття «дифамація» в країнах Континентальної Європи» / Правова держава, 2021 р., № 43 URL:

<https://doi.org/10.18524/2411-2054.2021.43.240987> (дата звернення грудень 2022).

21. Кримінальний кодекс Федеративної Республіки Німеччина: Германський Бундестаг (Strafgesetzbuch – StGB) від 13. 11. 1998 р. Дата оновлення: 22. 11. 2021 р., URL: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html (дата звернення грудень 2022).

22. Кримінальний Кодекс Норвегії: Стортинг (Lov om straff (straffeloven)) від 20. 05. 2005 р. Дата оновлення: 23. 06. 2022 р. URL: <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2005-05-20-28> (дата звернення грудень 2022).

23. Кримінальний Кодекс Швеції (Brottsbalk): Ріксдаг від 21. 12. 1962 року. URL: [https://www.lotin.se/Fallor/Pdf/Brottsbalken_\(1962_700\).pdf](https://www.lotin.se/Fallor/Pdf/Brottsbalken_(1962_700).pdf) (дата звернення грудень 2022).

24. Закон про свободу преси у Франції (Loi sur la liberté de la presse of France): Парламент Франції від 04. 01 2010 року. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000877119> (дата звернення грудень 2022).

References

1. European court of human rights (2006), “Judgment in the case “Lyashko v. Ukraine” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-125880> (Accessed December 2022).

2. European court of human rights (2016), “Judgment in the case “Karpyuk and others v. Ukraine” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-192476> (Accessed December 2022).

3. European court of human rights (2010), “Judgment in the case “Gazeta Ukraina-Tsentr v. Ukraine” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-171836> (Accessed December 2022).

4. Council of Europe (1950), “European Convention on Human Rights”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (Accessed December 2022).

5. European court of human rights (2018), “Judgment in the case “Rungainis v. Latvia” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-183565> (Accessed December 2022).

6. European court of human rights (2001), “Judgment in the case “Jerusalem v. Austria” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-125186> (Accessed December 2022).
7. European court of human rights (1976), “Judgment in the case “Handyside v. the United Kingdom” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57499> (Accessed December 2022).
8. European court of human rights (2001), “Judgment in the case “Feldek v. Slovakia” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-59588> (Accessed December 2022).
9. European court of human rights (2008), “Judgment in the case “Predescu v. Romania” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-90014> (Accessed December 2022).
10. European court of human rights (1995), “Judgment in the case “Prager and Oberschlick v. Austria” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57926> (Accessed December 2022).
11. European court of human rights (2003), “Judgment in the case “Perna v. Italy” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-127361> (Accessed December 2022).
12. European court of human rights (1991), “Judgment in the case “The Sunday Times v United Kingdom” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57708> (Accessed December 2022).
13. European court of human rights (2004), “Judgment in the case “Von Hannover v. Germany” [Online], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_324#Text (Accessed December 2022).
14. European court of human rights (1992), “Judgment in the case “Thorgeir Thorgeirson v. Iceland” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57795> (Accessed December 2022).
15. European court of human rights (1991), “Judgment in the case “The Observer and The Guardian v. the United Kingdom” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57705> (Accessed December 2022).
16. European court of human rights (1986), “Judgment n the case “Lingens v. Austria” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57523> (Accessed December 2022).

17. European court of human rights (2012), “Judgment in the case “Axel Springer Ag v. Germany” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-109034> (Accessed December 2022).
18. European court of human rights (1999), “Judgment in the case “Janowski v. Poland” [Online], available at: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-58909> (Accessed December 2022).
19. Romanova, A.E. Chernyavsky, P.V. and Sokolova, I.O. (2021), “Responsibility for defamation in Ukraine and the world”, *Aktualni problemy derzhavy i prava*, [Online], vol. 90, available at: <https://doi.org/10.32837/apdp.v0i90.3219> (Accessed December 2022)
20. Skoropysova, N.I. (2021), “Definition of the concept of «defamation» in the countries of Contitental Europe”, *Pravova derzhava*, [Online], vol. 43, available at: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2021.43.240987> (Accessed December 2022).
21. Deutscher Bundestag (1998), The Law of German “German Criminal Code”, available at: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html (Accessed December 2022).
22. Stortinget (2005), The Law of Norwegia “The Penal Code of the Norwegia”, available at: <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2005-05-20-28> (Accessed December 2022).
23. Rigsdagen (1986), The Law of Sweden “Criminal Code of the Kingdom of Sweden”, available at: [https://www.lotin.se/Fallor/Pdf/Brottsbalken_\(1962_700\).pdf](https://www.lotin.se/Fallor/Pdf/Brottsbalken_(1962_700).pdf) (Accessed December 2022).
24. Parlement français (2010), The Law of France “France law of Freedom of the press” (Loi sur la liberté de la presse of France), available at: URL:<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000877119> (Accessed December 2022).

Стаття надійшла до редакції 27.03.2023 р.